

EGRELL

Institució per a l'Estudi, Gestió i Recuperació
dels Ecosistemes Lleidatans

www.egrell.org

**LA RECERCA I SEGUIMENT DE PARELLES
REPRODUCTORES D'ESPARVER
D'ESPATLLES NEGRES (*Elanus caeruleus*)
A LA PLANA DE LLEIDA**

RESUM 1998-2003

LA RECERCA I SEGUIMENT DE PARELLES REPRODUCTORES D'ESPARVER D'ESPATLLES NEGRES (*Elanus caeruleus*) A LA PLANA DE LLEIDA Resum 1998-2003

Desde fa uns anys, des d'EGRELL (Institució per l'Estudi, Gestió i Recuperació dels Ecosistemes de Lleidatans) s'organitza una recerca simultània pels secans de Lleida, bàsicament per l'Urgell i la Segarra, entre altres sectors. Amb l'ajuda de molts col·laboradors intentem trobar parelles nidificants d'esparver d'espatlles negres (*Elanus caeruleus*) o qualsevol altra observació de la espècie, per tenir més informació de la possible expansió d'aquest interessant rapinyaire a la Plana de Lleida, fins ara considerat una raresa a tot Catalunya, i de la qual només se'n tenien observacions esporàdiques d'exemplars solitaris.

L'esparver d'espatlles negres és de la mida aproximada d'un xoriguer (*Falco tinnunculus*), però amb una silueta i coloració completament diferents. El plomatge és gris amb tonalitats blavoses al dors, i amb el pit i la planxa completament blancs. Destaca molt el seu cap, gros, robust, amb el bec curt i ganxut, i ulls rojos. Quan l'observem parat, la cua, blanca per sota, sembla curta i l'aspecte general és més robust que el del xoriguer. En vol, les ales també resulten més amples. Destaquen molt les taques fosques a les espatlles, que li donen el nom, i també a les puntes de les ales. Mascles i femelles són pràcticament iguals, i els joves es coneixen per tenir el pit barrat de color castany.

És un ocell d'espais obertes, amb herbassars abundants i arbres petits i dispersos, com són les sabanes arbrades. A l'àrea tradicional de cria peninsular és típic d'alzinars adevesats i de conreus cerealistes de secà alternats amb petits bosquets. Si bé es sedentari, fora del període de reproducció pot fer moviments més o menys importants i desplaçar-se cap a àrees de regadiu. Està molt ben adaptat a la captura de rosegadors i altres petits mamífers, si bé també caça petits rèptils, ocellets i insectes grossos. Domina el seu territori desde diferents posaders, dalt d'un arbre o també sovint en pals de telèfons. La tècnica principal de caça, "l'aleta", és similar a la del xoriguer. Acostuma a caçar més sovint en hores de poca llum solar, cap a la matinada i capvespre.

L'àrea de distribució d'aquest ocell s'estèn principalment per l'Àfrica Central i del Sud, i fins al Sud-Est asiàtic. També podem trobar aquest esparver a diferents punts aïllats del Nord d'Àfrica i de forma més contínua a l'Oest de la península Ibèrica. Aquí és més comú a Extremadura i Castella-Lleó, i també a Madrid, Ciudad Real i Huelva. A Catalunya, fins a mitjans dels anys 90, només n'hi havia unes poques cites, totes d'exemplars hivernants, divagants o de pas, considerant-se un ocell molt rar. Si bé mai no s'havia trobat cap indicatiu de reproducció, en certa forma s'esperava aquesta possibilitat a mig o llarg termini, ja que en els darrers anys l'àrea de cria peninsular s'està estenent progressivament en direcció N-E, i de fet ja s'havia detectat la seva cria al Sud de França.

Les primeres dades segures de reproducció a Catalunya no es donen fins l'any 1998, quan es van detectar 2 nius situats en ametllers enmig de camps de cereals de l'Urgell (sector Preixana-Belianes) i la Segarra (Plans de Sió). Del niu de l'Urgell aconsegeixen volar 2 polls, però la posta de la Segarra, de 4 ous, fracassa a conseqüència d'una ventada, que fa caure el niu de l'arbre. Posteriorment l'any 99 va tornar a establir-se una parella nidificant a l'Urgell, en un sector molt proper a la zona de nidificació del primer any, d'on tornaren a volar altre cop dos polls més.

Al llarg d'aquests dos períodes de cria, EGRELL va fer tot el seguiment de la nidificació i la vigilància dels nius, recollint mostres d'egagròpiles i altres dades dels nius, per obtenir més informació sobre aquesta espècie tan singular a Catalunya.

Els anys següents, EGRELL ha organitzar ja recerques més sistemàtiques, per les zones que a priori semblen més adients per a l'espècie. La recerca s'organitza en grups, formats per 2-4 persones. A cada grup se li facilita un mapa amb la zona que li ha estat assignada, que s'haurà de prospectar al llarg de tot el matí. El fet de fer una recerca simultània per unes zones predeterminades en funció d'haver-s'hi detectat criant o caçant de forma regular amb anterioritat, per haver-s'hi produït observacions esporàdiques o pel fet de tenir un hàbitat a priori adient per la espècie, possibilita comptabilitzar i localitzar millor les possibles observacions i així evitar errors.

Malgrat que darrerament s'han obtingut més dades sobre la presència de l'esparver d'espallles negres a la Plana de Lleida, les observacions han estat més esporàdiques, sempre d'individuos solitaris, i per tant no han pogut confirmar cap més parella reproductora. Així doncs, de vegades es tracta de cites hivernals (p.ex: 5 observacions d'un individu a la mateixa zona de la Serra de Barretpicat, els Arcs, entre el 24-10-99 i el 22-12-99, segons Francesc Moncasí), d'altres d'exemplars possiblement fora de període de cria o en un lloc en principi no gaire adient (p. ex: un exemplar prop de Lleida, a la Bordeta, el 28-03-00, segons Steve West, i un altre exemplar al pantà d'Utxesa el 23-07-02, segons Anna Varea). Malgrat tot, algunes de les dades recollides fan pensar en la possibilitat de que alguna parella continuï nidificant entre nosaltres i passi desapercebuda (p.ex: un individu parat en un pal de telèfons prop de Cabanabona el 10-04-00, segons Raimon Mariné).

Encara és aviat per dir si aquesta incipient colonització de Catalunya tindrà èxit i es consolidarà, ja que les zones actuals de cria es veuràn afectades pels nous projectes de regadiu, lo qual provablement no afavorirà gens aquesta espècie. Cal confiar doncs, en la capacitat per colonitzar noves àrees presuntament favorables en les quals no hi ha cap projecte de regadiu (p. ex: diferents sectors de la Noguera), i on fins i tot no és descartable que ja s'hi hagués establert esporàdicament altres anys, fins i tot com a nidificant, i hi hagués passat desapercebut, doncs en algunes d'aquesta àrees hi ha cites anteriors que ara fan pensar en aquesta possibilitat.

Finalment, desde EGRELL hem d'agrair la col·laboració de Marina Barquim, Jordi Bas, Jaume Bonfil, Gerard Bota, Jordi Calvet, Mery Centeno, Joan Ramon Cueto, Joan Estrada, Teresa Fuster, Rosa Garcia, David Guixé, Carmelo López, Montse Lòpez, Judith Jansana, Jordi Juanós, Francesc Pont, Toni Nievas, Santi Mañosa, Francesc Moncasí, Eladi Ribes, Pablo Romero, Rafel Rocaspana, Josep Ramon Salas, Arnau Sebé, Max Solana, Fermí Sort, Anna Varea, Roger Vila, Steve West i Antonio Westenmeyer, entre altres persones, sense la participació de les quals aquest programa de seguiment no hagués estat possible.

Texte: Francesc Moncasí

Fotografies: Joan Estrada i Francesc Moncasí

Àrea de cria de l'esparver d'espatlles negres a la plana de Lleida. Aquest rapinyaire aprofita els ametllers que hi ha enmig dels camps de cereals per bastir-hi el niu i per també com a posader.

Una part dels participants en la recerca de l'esparver d'espatlles negres al març de 2003, abans de sortir de Tàrraga i dirigir-se cada grup a la seva zona de prospecció.

Cal buscar a l'esparver d'espatlles negres preferentment als ametllers que hi ha entre els camps de cereals, i també prop dels petits bosquets d'alzines que trobem dispersos per tot arreu.

Tot buscant l'esparver d'espatlles negres, aprofitem per observar moltes altres espècies d'ocells entre els conreus de secà. El cruixidell n'és un dels més típics i abundants.